

21. Niçin Sahabe?

Peygamber Efendimizi, hayattayken ve peygamberliği döneminde bir an bile görmüş olan her mümine “sahabi” denir. Eğer kişi âmâ (görme engelli) ise, O’nunla bir an konuşmuş olması yeterlidir. Birkaç sahabiye “ashab” veya “sahabe” denir. Saygı ifadesi olarak da “Ashab-ı Kiram” ifadesi kullanılır.

Peygamberimizi kâfirken görüp de O’nun vefatından sonra iman eden kimse sahabi sayılmaz. Aynı şekilde, önce Müslüman olup sonradan dinden çıkan (mürted olan) kimse de sahabi olamaz.

Zaten Peygamber Efendimiz, ashabından hiçbirinin sonradan inkâra düşmeyeceğini ve hepsinin Cennet’e gideceğini bildirmiştir.

Ehl-i Sünnet âlimleri, Ashab-ı Kiram’ı üçe ayırmıştır:

1. Muhacirler: Mekke şehri alınmadan önce, Mekke’den veya başka yerlerden, vatanlarını ve yakınlarını terk ederek Medine’ye hicret edenlerdir.

2. Ensar: Peygamber Efendimize ve Muhacirlere her türlü yardımda ve fedakârlıkta bulunacaklarına söz veren, Medine’de veya bu şehre yakın yerlerde bulunan Müslümanlardır.

3. Diğer Ashab-ı Kiram: Mekke’nin fethinden sonra ve sonrasında Mekke’de veya başka yerlerde imana gelenlerdir.

Ashab-ı Kiram’ın sayısı:

Mekke’nin fethinde on bin, Tebük Gazvesi’nde yetmiş bin, Veda Haccı’nda doksan bin ve Resûlullah Efendimizin vefatı sırasında yeryüzünde yüz yirmi dört binden fazla sahabi vardı. Bu konuda başka rivayetler de mevcuttur.

Asr-ı Saadet’ten günümüze kadar geçen zamanda, maalesef Peygamberimizin en yakın dostları olan Ashab unutulmuştur. Oysa onların hayatları bilinmeden İslâm’ı ve İslâm’a hizmet adına yapılabilecekleri tam olarak anlamak mümkün değildir. Öyleyse sahabenin hayatlarını öğrenmeliyiz. Çünkü:

1. Kur’an-ı Kerim, sahabeye övgüyle yer vermektedir:

“İslâm’da önceliği olan Muhacirler ve Ensar ile onları güzellekle takip edenlere ve onları hayırla yâd edenlere gelince: Allah onlardan razıdır, onlar da Allah’tan razıdır. Allah onlara, içinde ebedî kalmak üzere altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Bu ise en büyük kurtuluştur.” (*Tevbe, 100*)

Bu ayet sahabenin güzelliklerini takip etmeyi bize emretmekte, hayatlarını öğrenmeyi farz kılmaktadır.

2. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız, doğru yolu bulursunuz.”

Bu hadis, sahabenin hayatını örnek almayı öğütlemektedir. Peygamberimizin görevi dini tebliğ etmek olduğuna göre, dinin doğru anlaşılabilmesi için sahabenin hayatı çok önemlidir.

3. Sahabe, en üstün terbiyeyi almış bir topluluktur:

Onların terbiyecisi Hz. Muhammed (s.a.v.)’dir. Kur’an’ı bizzat Kâinatın Efendisi’nden dinlemişlerdir. Öyleyse Efendimiz’in yanında yetişen bu topluluk, örnek alınmaya en çok layık olanlardır.

4. Sahabenin en önemli özelliklerinden biri, dinin yayılması için gösterdikleri büyük gayrettir:

Kur’an ve Peygamberimizin ifadesiyle dini tebliğ farzdır. Sahabe bu farzı yerine getirmek için büyük bedeller ödemiştir. Bu fedakârlıklar mutlaka öğrenilmeli ve örnek alınmalıdır.

5. Onlar ki; Efendimiz taşlanırken O’na siper olmuş, işkencelere rağmen Allah demekten vazgeçmemiştir:

Bu örnek hayatlar, bize düşen bir vefa borcudur. Onları öğrenmek, anlatmak ve yaşatmak Resûlullah’a olan sadakatimizin bir göstergesidir.

Konunun daha iyi anlaşılması için, yaratılmışların en hayırlısı olan Peygamberimizin sözleriyle bitirelim:

“Bir yol edinmek isteyen, ashabımın yolundan yürüsün. Onlar benim ümmetimin en hayırlısı ve en iyi kalplisidirler. En âlimi, en sade hayat yaşayanlarıdır. Allah’ın, peygamberine arkadaşlık için seçtiği bir topluluktur. Onlar, Allah’ın dinini kendilerinden sonra gelenlere aktaran bir kavimdir. Kâbe’nin Rabbi olan Allah’a yemin ederim ki, onlar dosdoğru yoldadırlar.” (*Hadis-i Şerif*)

Zübeyir bin Avvam Efendimizin Havarisi

Peygamber Efendimizin halası olan Hz. Sa’fiyye’nin oğludur. Zübeyr, Hz. Ebû Bekir’in İslam’a girmesinden kısa bir müddet sonra Müslüman olmuştur. İlk Müslümanların dördüncüsü veya beşincisidir. Cennetle müjdelenen on kişiden biridir.

İman ettiği vakit, amcası çok kızmıştı. Öyle ki, İslam’dan dönmesi için onu bir hasıra bağlayarak asar, ateş yakıp dumanla işkence ederdi. Hatta dinden dönmesi için kendisini ateşe sokup çıkarırdı. Ancak Zübeyr bütün bu işkencelere büyük bir sabır ve metanetle karşılık verirdi.

Hz. Zübeyr bin Avvâm uzun boylu, beyaz tenli, zarif ve kibar bir kimseydi. Emanete son derece riayet eder, büyük hassasiyet gösterirdi. Kendisine emanet edilen şeyleri muhafaza etmekte son derece titiz davranırdı. Ticaret ve ziraat ile meşgul olur, Medine’nin en zenginlerinden biri olarak bilinirdi. Ancak tüm zenginliğine rağmen son derece sade yaşardı. Sade giyinir, sade yemek yer, ziynet eşyasına iltifat etmezdi.

Efendimiz tarafından, “Talha ile Zübeyr, Cennette komşularımdır.” hadis-i şerifiyle övülmüştür. Az hadis rivayet etmiştir.

İman edenlerin sayısı arttıkça, müşrikler korkuya kapılıyor ve Müslümanlara akla hayale gelmedik işkenceler yapıyorlardı. Peygamber Efendimiz bu dayanılmaz işkenceleri görünce şöyle buyurdu:

“Siz bari yeryüzüne dağılın! Yüce Allah sizi yine toplar.”

Ashab-ı kiram sordular:

“Ya Resulallah, nereye gidelim?”

“Habeş ülkesine gitseniz iyi olur. Orada kimse zulme uğramaz. Orası doğruluk yurdudur. Allah sizi orada belki ferahlığa kavuşturur.”

Bunun üzerine, içlerinde Zübeyr bin Avvâm’ın da bulunduğu 15 kişilik bir kabile Habeşistan’a hicret etti. Habeş Meliki Necaşi, onları çok iyi karşıladı. Orada rahat bir şekilde yaşadılar. Necaşi de daha sonra Müslüman oldu.

Hz. Ümmü Seleme anlatır:

“Biz Habeşistan’da huzur içinde yaşarken, bir grup Habeşli Necaşi’ye karşı isyan edip tahtını elinden almak istedi. Bunların üstün gelmesinden korkuyorduk, çünkü bize hayat hakkı tanımazlardı.

Necaşi bu isyancılara karşı sefere çıktı. Savaş, Nil Nehri’nin öbür tarafında yapılıyordu. Durum çok kritikti. Necaşi’nin galip gelmesini istiyorduk. Ashabtan bazıları şöyle dediler:

‘Kim savaş cephesine gidip bize haber getirebilir?’

Hz. Zübeyr bin Avvâm,

‘Ben giderim.’ dedi.

‘Peki, sen git.’

O sırada Zübeyr, Müslümanların en gençlerinden biriydi. Ona bir su tulumu şişirilip göğsüne bağlandı. Nil Nehri’ni yüzererek geçti ve savaşın yapıldığı tarafa ulaştı. Orada olup bitenleri gözlemledi. Biz sonucu merakla beklerken, uzaktan koşarak yaklaştı. Elbisesiyle işaret ederek şöyle sesleniyordu:

“Müjde! Necaşi zafere erişti. Allah düşmanlarını helâk etti. Ona memleketinde kalma kudreti verdi.”

O kadar çok sevinmiştik ki, o ana kadar böyle sevindiğimizi hatırlamıyorum. Necaşi, Allah’ın izniyle zafer kazanıp sağ salım sarayına döndü. Biz de Resûlullah’ın yanına dönene kadar onun yanında güzel bir hayat sürdürdük. Sonra ashab-ı kiram Mekke’den Medine’ye hicret edince, biz de Habeşistan’dan Medine’ye hicret ettik.”

Peygamber Efendimiz, Bedir Savaşı’nda Hz. Zübeyr bin Avvâm’ı sağ kanat kumandanı olarak görevlendirdi ve şöyle buyurdu:

“Meleklerin alâmetleri ve nişanları vardır. Siz de kendinize birer alâmet ve nişan yapınız.”

Bunun üzerine Zübeyr başına sarı bir sarık sardı. Zübeyr bin Avvâm ve Mikdâd bin Esved, biner süvariye denk tutulurdu. Zübeyr, müşriklerin sancaktarı Kilâb’ı öldürdü. Ayrıca yedi arkadaşıyla birlikte Peygamberimizin yanından şehit oluncaya kadar ayrılmamaya yemin etti.

Hiz. Zübeyr, Allah yolunda kılıç çekenlerin ilkidir. Bir gün, Peygamber Efendimizin yaralandığını zannederek kılıcını çekti. Hemen Mekte’nin yukarı kısmında bulunan Resûlullah’ın yanına koştu. Peygamber Efendimiz onu kılıcı çekmiş hâlde görünce sordu:

“Ey Zübeyr! Ne oldu, nedir bu hâlin?”

“Efendim, size bir zarar verdiler diye korktum. Bu yüzden kılıcımı çektim.”

Hendek Savaşı’nda iş ağırlaşınca, Resûlullah Efendimiz şöyle buyurdu:

“Beni Kureyza’nın tutum ve davranışlarını öğrenip gelebilecek bir kişi yok mu?”

Zübeyr bin Avvâm,

“Ben gider, öğrenip gelirim.” dedi. Gitti, durumu öğrendi ve geri geldi.

Bir süre sonra işler yeniden ağırlaşınca Peygamber Efendimiz aynı çağırışı tekrarladı. Yine Zübeyr bin Avvâm,

“Ben gider, öğrenir, gelirim.” dedi ve tekrar gidip durumu öğrenerek şu bilgiyi verdi:

“Ya Resulallah! Onları kalelerini tamir ederken ve harp talimi yaparken gördüm. Ayrıca hayvanlarını derleyip toparlıyorlardı.”

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

“Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim de havarim Zübeyr’dir.”

Hiz. Zübeyr, namaz kılarken İbn Cermûz tarafından şehit edildi. Şehit olduğunda 67 yaşındaydı. Hiz. Ali, onun vefatına çok üzülmüş ve cenaze namazını bizzat kendisi kıldırılmıştır.